

कुठलाही राजकारणी झाला तरी तो दिवसाचे २४ तास आणि वर्षाचे १२ महिने राजकारण करीत नाही. करू शकतही नाही ही तशी पटण्याजोगी गोष्ट आहे. पण एखादा राजकारणी वर्षानुवर्षे अष्टौप्रहर राजकारणापलीकडच आयुष्य जगू शकतो का याचं उत्तर अशक्य असं वाटतं. पण एका राजकारण्याशी भेट झाल्यावर त्याचं व्यक्तिमत्त्व उलगडल्यावर हेच उत्तर होकारार्थी होऊन जातं. मग एक जीवनपट उलगडतो. गोष्ट उमगते, ती कुणा राजकीय नेत्याची नव्हे, तर एका सरळसाध्या माणसाची. अनेकांसाठी अवघड वाटणारं साधं जीवन सहज जगणाऱ्या माणसाची गोष्ट म्हणजे राम नाईक यांची!

भारवि नावाच्या द्रष्ट्या संस्कृत भाष्यकारानं कित्येक शतकांपूर्वी जे लिहून ठेवलं तेच नेमकेपणानं या माणसाच्या आयुष्याला चपखल लागू होतं. प्रतिभावंत भारविच्या त्या श्लोकाचा मतितार्थ असा होता की जो राजाचं हित साधतो, त्याचा लोक द्वेष करतात. जो लोकहित साधू पाहतो त्याला राजा अर्धचंद्र देतो. अशा परिस्थितीत राजा आणि लोकं या दोघांचंही हित सांभाळणारा कार्यकर्ता मिळत नाही. रामभाऊ नाईक नावाच्या नेत्याचा पिंड हा अशा दुर्मिळ कार्यकर्त्याचा आहे. दीर्घकाळाचं सार्वजनिक जीवन. निवडणुकांमधल्या आठ घसघशीत यशांचा अनुभव इतरांच्या निवडणुकांच्या व्यवस्थापनातही सिद्ध झालेलं कौशल्य जनसंघाच्या संघटन मंत्र्यांपासून केंद्रीय मंत्र्यांपर्यंतचा लौकिक यशाचा प्रवास गाठीशी असलेला हा माणूस एखाद्याला उमगणं अंमळ कठीणच आहे. त्यांचे काही पैलू काही जणांना समजतात. त्यात नेतृत्वाच्या, संघटन कौशल्याच्या, सभ्य वर्तणुकीचा, कामातल्या शिस्तीचा उलगडा अधिक असतो. राजकारणच राजकारणापलीकडे जाऊन करणारा हा माणूस उमगला की आपल्या बघण्याच्या दृष्टीतही एक बदल होतो. एरवी जो थट्टेचा विषय बनेल, तेच एखाद्याचं बलस्थान असू शकतं याचा साक्षात्कार होतो.

आवडी-निवडी, गप्पांचा अड्डा, मनोरंजन अशा अनेक गोष्टींचा एकत्रित विचार केला तर या माणसाचं आयुष्य लौकिकार्थानं नीरस ठरावं. पण त्यांना त्यात काहीच वेगळं वाटत नाही. प्रत्यक्ष राजकारणात येण्यापूर्वी त्यांना राजकारणाची ओढ नव्हती. आकर्षण असलंच तर ते समाजसेवेचं होतं. राजकीय कारकीर्द आकाराला येताना अनेकांच्या घरात, त्यातही दिवाणखान्यात आपलं भलं करू शकेल अशा नेत्यांचे फोटो निष्ठेचं प्रदर्शन म्हणून टांगलेले असतात. रामभाऊंच्या घरात एकाच नेत्याचा फोटो आहे. तोही त्यांची स्वतःची कधीच भेट न झालेल्या स्वातंत्र्यवीर सावरकरांचा! सावरकरांच्या व्यक्तिमत्त्वाचा त्यांच्यावर प्रभाव आहे. संपूर्णतः राजकीय विचार करायचा झाला तर पं.दीनदयाळ उपाध्याय हे त्यांना प्रभावित करणाऱ्या नेत्याचे

नाव. हा प्रभाव आणि त्याचा पोतही वैचारिक स्वरूपाचा. कदाचित म्हणूनच हाडाचे संघ स्वयंसेवक असलेल्या या माणसाचं हिंदुत्वही सर्व समावेशक आहे. हिंदुत्व म्हणजे अन्य धर्मीयांचा द्वेष हे समीकरण त्यांना रुचत नाही. ते त्यांनी उक्तीनं नव्हे, तर कृतीनं सिद्ध केलं. ज्ञानेश्वरांच्या नाण्यासाठी आग्रह धरणाऱ्या माणसानंच येशू ख्रिस्ताच्या टपाल तिकिटासाठी अथक प्रयत्न करावा यात सारं काही आलं. महत्त्वाचं हेच की हा देखावा नाही तर तेच त्यांचं अंतःकरण आहे याची त्यांच्या सानिध्यात आलेल्याला खात्री पटते. मग ते कर्करोगाने आजारी असतानाच्या काळात कार्यकर्त्यांनी-चाहत्यांनी जसे गणपतीला साकडे घातले तशाच व्हॅटिकन सिटीत सेंट पीटर्स स्क्वेअरमध्ये येशूसारख्या प्रेषिताकडेही ख्रिश्चन धर्मगुरूंनी त्यांच्यासाठी प्रार्थना केल्या. स्वतःपुरते म्हणाल, तर रामभाऊंनी जानवं बहुदा शाळकरी वयातच खुंटीला टांगलं. देव-देव, पूजाअर्चा, अन्हिकं यांच्या वाटेलाही ते जात नाहीत, गेले नाहीत. इतक्या प्रदीर्घ सार्वजनिक आयुष्यात कुणालाही फोनवर रामभाऊ पूजेला बसलेत. असं उत्तर मिळालेलं नाही. आपण लोकांसाठी वेळेत, वेळेवर उपलब्ध होणं हीच त्यांच्यासाठी पूजा राहिली आहे.

तसं पहिलं तर हा माणूस रुढार्थानं वक्ता नाही. घरात राजकारणाची विरासत नाही. धनाचा वारसा नाही. विद्यार्थीदशेत सभा-संमेलन गाजवलीत, फड जिंकलेच अशातलाही भाग नाही, पण ते जे बोलतात त्यात मुद्दा असतो आणि मांडणाऱ्याच्या प्रामाणिकपणाबद्दल ऐकणाऱ्याच्या मनात शंका नसते. बोलणंही साधं, सोपं. सरळ मुद्याला धरून. कुणाची टोपी अडवणं नाही, पानचट विनोद करणं नाही की कुणाच्या जिह्वारी लागेल अशी बोचरी टीकाही नाही. त्यामुळे त्यांनी स्वतःसाठी कधी शत्रू निर्माण केले नाहीत. हा त्यांच्या राजकीय योजनेचा नव्हे, तर सज्जन स्थायीभावाचा अंगभूत भाग आहे. तेच मैत्रीचंही. आमदार, खासदार, केंद्रात मंत्री अशी राजकीय कारकीर्द बहरत गेली म्हणून त्यांच्या मैत्रीचं अन् मित्राचं वर्तुळ बदललं नाही.

औंध संस्थानातल्या आटपाडीच्या शाळेतले मुख्याध्यापक नाईक मास्तर हे रामभाऊंचे वडील. त्या काळात संबंध आलेल्या चिंतामण माळीपासून थेट गदिमांपर्यंतच्या नात्यात त्यांनी कधी उणे-अधिक केले नाही. माणसाच्या सवयी-लकबी, गुण-दोष या साऱ्यांचा संगतवार सूत्रबद्ध विचार केला की वेगळा माणूस दिसायला लागतो. रामभाऊंच्या सानिध्यात आलेल्या त्यांच्या सगळ्या (मोजक्याचं) मित्रांना त्यांचं एक रूप दिसलं आणि भावलं. आकाशाशी नातं जडल्यानंतरही जमिनीवर पाय घट्टू रोवून असलेल्या साध्या माणसाचं! आटपाडीतल्या वास्तव्यातग ग.दि.माडगूळकर, शंकरराव खरात, मधुकर तथा बाबा पाठक यांच्याशी आलेला संबंध पुढेही तितकाच निर्लेप-निर्व्याज राहिला अन् पुण्यातल्या महाविद्यालयीन शिक्षणाच्या अन् संघाच्याही निमित्ताने झालेले मित्रही

